

Asher ben Jehiel, ca. 1250-1327

שאלות ותשובות

לרבינו אשר בן יחיאל זצ"ל

מהדורה מתוקנת

עם תשובות חדשות
תיקונים על פי כתבי יד ודפוסים ראשונים
מראי מקומות והערות

בעריכת

יצחק שלמה יודלוב

עזר המשפט
מכון אור המזרח
מכון ירושלים • תשנ"ד

יתא
הג
אס
הני
מר
יוון
נה
זר
לה
זר
זני
מי
זה

מ
ד
ר
ה
ק
ל
ז
ז

ז
ז
ז

אלו דיני המוקצה מחמת מלאכתן שהוא מותר לצורך גופו ולצורך מקומו כיון שיש עליו תורת כלי. ויש דבר מוקצה מחמת מלאכתו והוא כמוקצה מחמת גופו והוא מחמת חסרון כיס כקורנם הזהבים וצממים¹⁹ שאסור לטלטל אפילו לצורך גופו ומסר הגדול ויחד של מחרישה וסיכי זיירי ומזורי וכן ארזי ואשוחי שמוחר²⁰ להסיקן צ"ע.

ואחרי שביארנו דיני המוקצה הוצרכנו לפרש דיני הטלטול, שיש כמה דברים שמוחר בהם לטלטל אפילו דבר המוקצה מחמת גופו או מחמת איסורו. יש מהם שמוחר לטלטלן בעצמם ויש מהם על ידי דבר אחר. ומנחתים בהם עשרה דרכים.

הדרך הא', מנינו שהחירו לטלטל האיסור מצד ההתר כחררה שהטמינה בגחלים שהחירו לתחוב בכוש או בצכרר ולנערה. ודוקא בשוכת, אבל צמינת נעשית החררה בסים לדבר האסור. וא"כ אפילו צמינת ושאי הכא דלא נעשה החררה בסים אלא לצורך האפייה לסלקה.

הדרך הב', שאין צריך לטלטל האיסור מן הזד לנערו אלא מותר לטלטל ההיתר בעוד שהאיסור עליו, הוא ששנינו²¹ נוטל אדם את בנו והאבן בידו, ואוקימנא בחינוק שיש לו געגועין על אביו. והטעם משום צערא דינוקא שרו ליה. והני מיילי ברשות היחיד ודוקא אבן אבל דינר לא דילמא נפיל ואחי לאחוייה.

הדרך הג', שמוחר לטלטל ההיתר בעוד שהאיסור עליו ואפילו צמינת שנעשה בסים לו, והוא שיהיה בסים כמו כן לדבר ההיתר, והוא ששנינו (שס) מטלטלים תרומה טמאה עם תרומה טהורה. ודוקא כשהטהורה למטה דלא מני שקיל לטהורה. ודוקא צפירות המיטנפין דאי אפשר למשדיניה ולמינקט תרומה טהורה, הילכך מטלטל להו בתוך הכלכלה עד דזריק לכולהו לפתורא ושקיל ליה לטהורה ואכיל לה. לפי שכל דבר המוקצה מחמת גופו כתרומה טמאה וכאבן ודבר המוקצה מחמת איסור כנר שהדליקו צו בשבת דאחקלאי לבין השמשות אינו מותר לטלטלו אפילו עם ההיתר כל היכא דמנינו לנעוריה ולמשדיה ולמנקטיה. והני מיילי לצורך גופו, כלומר שאין צריך אלא לתרומה טהורה, ואם צריך לכלכלה נמי הרי יכול לנער הכל ולטול הכלכלה כדאמרין²² לינערינהו נעורי, אבל אם צריך למקום הכלכלה דאי נמי מנער למה שנתוכה צריך למקומה, מטלטלה עם הכל, כיון שנעשית בסים אף לדבר המותר מותר לטלטל הכל לצרכו. וכנונא אגב קטמיה שהחירו²³ אע"ג דאיכא עליה שצרי עמים, משום דנעשית הכנונא בסים לדבר האסור דהיינו שצרי עמים ולדבר המותר דהיינו האפר שמוחר לכפות צו לואה, משום דלא איפשר למינקט קיטמא לחודה אפילו אי שדי ליה מכנונא.

הדרך הד', שהחירו לטלטל ההיתר אפילו שהאיסור עליו ואפילו צמינת, והוא ששנינו²⁴ האבן שבקירוייה אם ממלאין בה ואינה נופלת ממלאים בה, וכדמפרש טעמא דכיון דהדקה שוויה דופן לקירוייה. וכן כלכלה פחותה ונקתם דופן באבן מותר לטלטלה שהרי נעשית כדופן לכלכלה.

הדרך הה', הוא, שהחירו לטלטל האיסור על ידי היתר שעליו, וזה הותר צמת בלנד ע"י ככר או חינוק. אע"פ שהחירו עצמות או קליפין או גרעינין של תמרה אגב ריפתא, משום דלא חשיבו וצטלי לגבי פת כדפרישנא לעיל (צוה הסימן).

הדרך הו', הוא, שהחירו גבי מת אפילו טלטול כאורחיה בלא ככר או חינוק אי לא מני למעבד, וזה לא הותר אלא להצילו מן הדליקה דמחוך שהוא צהול על מתו וכו'. אבל צמוטל צחמה לא מיצעי כאורחיה דאסור אלא אפילו טלטול מן הזד אסור. ואע"ג דנעלמא שרי טלטול מן הזד הני מיילי לצורך היתר אבל לצורך איסור כי האי אסור.

הדרך הז', הוא, שהחירו שצרי כלים לטלטלן בעצמן אע"ג דדמו לצרורות, ובלנד שיהו עושין מעין מלאכה כגון שצרי עריבה לכסות בהן החצית, אע"ג דליכא עלייהו תורת כלי כיון דהוו שצרי כלי שרו.

הדרך הח', הוא, שהחירו לטלטל גרף של רעי בעצמו בלא שום דבר, כדאמרין פרק משילין²⁵ גבי עכברא דאשכחא באספרמקי דרב אשי אמר להו נקטוה בצולתייה ואפקוה. והני מיילי צבית אבל צחזר או במקום שאין אדם מקפיד עליו לא. ואסור לעשות גרף של רעי לכתחלה, אבל אם הוא במקום שאדם מקפיד מותר להכניס מטמו או כלי שמישו לגרום להיומו גרף להוציאו. והכי מוכח בפרק משילין (שס) כי רחיא דאציי לנוף אמר ליה רבא דלייה לפוריך התם וכו' אדהכי נפל אמר ליה תחיה לי דעברי אדמר. אלמא כי האי גוונא לא עשוי גרף לכתחלה הוא הוציל וממילא מתעבד. L

הדרך הט', הוא, שהחירו אצנים מקורזלות לטלטולי לצית הכסא ומשום כבוד הצריות הוא דשרו.

הדרך הי', הוא, שהחירו לטלטל המוקצה מחמת גופו, יש מהם שהכנסה לצדה ויש מהם שישיבה לצדה ויש מהם ששפשוף או בלמוד. בהכנסה כגון עפר לכסות צו לואה כדאמרין²⁶ מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל צרכיו והוא שיחד לו קרן זוית. ויש מהם שישיבה כגון חריות של דקל²⁷ שגדרן לעצים ונמלך עליהם לישיבה דלא סגי בהכנסה אלא צעיין שיצב שם מצעוד יוס. ויש מהם ששפשוף או בלמוד כגון נדבך של אצנים (שס) צפלוגתא דרבי אמי ורבי אסי,

19 שם קכג, א. 20 צ"ל שאסור (ובהוצאת וילנא חוקן). 21 שבת קמא, ב (משנה פכ"א מ"א). 22 שם קמב, א. 23 שם מז, א. 24 שבת קכה, א (פ"ז מ"ו). 25 ביצה לו, ב. 26 שבת ז, א. 27 שם קכה, ב.

ת. [גמרא] ט"ז :
 א. ט"ז :
 ב. טור [עמוד ט"ז] ט"ז
 המבנים נפרק כ"ו
 [שנת ה'ת"ק] וכתב הרב
 המגיד שהיא חספסא
 [שנת נפרק (ט"ו) ה'
 [הנה ט'] :
 ג. לשון הרמב"ם ט"ז [הנה
 י. ומגיד מטעם ט"ז
 ממשה וגמרא נפרק דף
 קכ"א [מ"א] כפי
 גירסת הר"ף [שנה ט'
 הא"ס ט"ז פרק טו סימן י"א
 ר"ן ט"ז ד"ה גמ' אוקמה:
 טור ט"ז, לפיכך הבי' ט"ז
 ד"ה רבינו:]
 ד. טור [עמוד ט"ז] מהל'
 דבינה ל"ו [ט"ז]:

ג'יון מהרש"א

[ד] ש"ס [ש"ס]
 [א] ש"ס [ש"ס] דראי
 [ב] ש"ס [ש"ס] סימן
 [ג] ש"ס [ש"ס] ד"ה ט"ז
 [ד] ש"ס [ש"ס] הלכות
 ט"ז [ט"ז]

הגהות הסמ"ע

ש"ס [ש"ס] ש"ס [ש"ס]
 ע"ן לט"ז ש"ס [ש"ס]

הדין שאר דברים כיוצא בו כגון שומן זנוג, ללא הכנה"ח [עמוד ט"ז]
 דבור האסור, וכמו בשלטי גבורים [שם אות ב] כשר עכו"ם שנשטט
 היום שרי בטלטול, מידי דהוי אנבינה שמתה בשבת, וכל שכן דבר
 של עכו"ם, דאין מוקפה והכן לעכו"ם, שאין העכו"ם מקנה מרעו
 כלום, עכ"ל. ועיין סימן ש"י סעיף
 ג'. וכן מוכח סוף פרק כ"ד [שנה
 קט, ב] גבי טריפה: **גז מטלטלין**
 ארתו. משמע לנאח בו לרמלית
 אסור, דאם לא כן למה ליטריך
 למימר שמתלטלין, וכן מוכח מלשון
 רש"י [שנה ט', א ד"ה שאין ו"ל],
 ולא בקמיע שאינו מן המומחה, הא
 במומחה שרי, דמכשית הוא לחולה,
 משמע דשאני מומחה לאו מכשית
 הוא, אלא דאינו מייב מטעם דשמא
 היא מרפאת. ורש"ל בתשובה [סימן
 מן כתב דאף באינו מומחה הוי
 מכשית, ושרי לרמלית [עין מה
 שכתבתי סעיף ד' ס"ק א']. וזריך
 עיין, דאם כן אף לרשות הרבים
 ליטמרי, ועוד קשה דבהמה ליטמרי,
 עיין סימן ש"ה סוף סעיף י"ו. אלא

כמו שכתבתי הוא עיקר. וכן כתב
 רשות הרבים אסור להוליך הטענות
 לרפואה ואין צוה מוחס, אם לא
 התרומה [סימן מ] ובספר סקידים
 סימן ק"ד: **ד"ה שירושביים**
 בה. פירוש, שדריס בה, כמו
 ביהמה שהיו החליות לפני הכתים,
 והיה במקום דריסת הרגל. אבל
 אם אינו יושב שם אסור. ונראה לי
 דאם הוא מלא ואי אפשר ליפנות
 עליו, מותר להוליכו ולהחזירו
 משום כבוד הנריות, כמו שכתב
 סימן ש"ג [ש"ס א]. ועוד,
 דלגירסתו מותר לטלטל זואת
 אדם להדיא משום דחויא לכלבים,
 אף הר"ף [שנה מה, ב] והר"ם [שם
 פרק טו סימן י"א] יש להם גירסת
 אחרת, ובשעת הדחק יש
 לסמוך על גירסתו:

באר היטב

ואסור להדיא כשר שחל יום ג'
 להיות בשבת כדי שלא יאסור
 לנשול, אפילו ע"י
 עכו"ם, דאפשר לאכלו זלו,
 מ"א בסימן ש"א ס"ק ז', ע"ש.
 ובאליהו וט"א [כאן ס"ק י'ן]
 כשם וקני הגאון ז"ל הורה
 להחזיר בשעת הדחק אפילו ע"י

ביאור הגר"א

דחוי לאומצא, כמו שכתב
 שם וקמ"ב ב' רד"ט [במה] (ל"ב)
 [כה] א', וכל כשר חזי לאומצא
 כמו שכתב בפרק קמא דחולין
 [טו, ב] ושאר מקומות, (ל"ב)
 [ולא גרסינן] ט"ז שם [שבת קמח,
 א] וכתבא כרבי שמעון, והטור
 [עמוד ש"ג] שכתב דחזו לכלבים,
 הוא כפי גירסת איתמר בשר
 תפל, ועיין בתוספות שם ד"ה
 ג': [ע"פ] דראי אפ"ב, עיין
 תוספות שם ב' ד"ה בשר כרי:
 [ע"פ] * [ש"ס] [ש"ס] ד"ה ד"ה דג,
 דבריו שמעון אתיא: [ע"ט]
 [ש"ס] ד"ה ב' דבר כסופה, לשון
 הרמב"ם [שבת טו, יג]: [ט'
 ב] בין ש' אדם, ר"ן [שבת מה,
 ב ד"ה גמ' אוקמה] לפירושו
 ברי"ף, ח"ל הר"ף [ש"ס] ורא"ש
 [שם פרק טו סימן י"א], ואוקמה
 של הרגולים ובהצר אחרת,
 אבל צואה של הרגולין ושל בני
 אדם באותה חצר מותר כו', ופירש
 הר"ן, דא דנקט ברישא הרגולין,
 דהתמן הן בהצר אחרת, ע"ש.
 וצריך לומר לפי זה דלא היה
 לר"ף גירסת הגמרא שלנו, וכל
 שקלא וטריא מבעינת הנובעים,
 וכל זה דוחק גדול. וכן מה
 שהתחיל הר"ף בהרגולין וסיים
 בהרגולין ובני אדם, דלפירושו
 הר"ן לא היה ליה להזכיר כלל,
 אלא לחלק בין חצר אחרת,
 ויותר קשה על הבי' [עמוד
 ט"ז ד"ה רבינו] שרצה לפרש
 דברי הסדר [שם] כפירוש הר"ן,
 והטור לא הזכיר רק של הרגולין,
 ובגירסתו שלנו, דשל

לאכילה כדאמרינן בכמה דוכתא
 בגמרא [תלין טו, א-ב] דחויא לטוס,
 ובסימן ש"ח ט"ז ט"ז [עמוד ט"ז],
 אלא ודאי ט"ז דמכל מקום לא
 מחויקי אינשו כל כך לזה כמו
 צר חוזה, ועל כן הוה שאר
 בשר מוקפה ואסור לרבי יודה.
 אבל לרבי שמעון דקיימה לן
 כושיה, כיון דעכ"פ חזו לכות
 הוה ראי, ומשום מוקפה אין
 אסור, ועל כן שפיר כתב הרמב"ם
 שראוי לאדם, [ש"ס] ואחר זה
 נמשך צ"י וש"ע כוונת לעיל
 לדעת הרמב"ם, וא"כ הא דאמרינן
 דגג (טפל) [תפל] צרייחא [שנה
 קמח, א] וכמו שכתב כאן אחר זה
 [סעיף ג'], היינו מטעם דלא חזו כלל
 אפילו לכלבים, כמו שכתבו
 התוספות [שם ד"ה דג] ליתרואל
 קמח, אבל רש"י [שם ד"ה דג] פירש
 דגג (טפל) [תפל] דאינו ראי לכלום,
 ולכלבים לאו דעמיה למשדייה,
 עכ"ל. ובהדיא [ש"ס] אמרינן
 בגמרא וספחא כרבי שמעון,
 אלא דנראה מדברי התוספות
 דלא גרסו כן בגמרא, דהא
 כתבו ד"ה דג כו' צמירין

השני דכרבי יודה אחי' ברייתא,
 וא"כ גם רש"י נראה דכרבי
 ליה כן, ומשום הכי פירש הטעם
 כן וכמו שכתבו התוספות במירון
 השני. ואם כן עכ"פ לרבי שמעון
 כפי בראי לחוד, ועל כן מותר
 בשר תפל, דראוי לאדם, והכל
 ניחא בקיעתא דשמיא:

והוא הדין בחצר שאחורי הבתים,
 אם אינו יושב שם אסור. ונראה לי
 דאם הוא מלא ואי אפשר ליפנות
 עליו, מותר להוליכו ולהחזירו
 משום כבוד הנריות, כמו שכתב
 סימן ש"ג [ש"ס א]. ועוד,
 דלגירסתו מותר לטלטל זואת
 אדם להדיא משום דחויא לכלבים,
 אף הר"ף [שנה מה, ב] והר"ם [שם
 פרק טו סימן י"א] יש להם גירסת
 אחרת, ובשעת הדחק יש
 לסמוך על גירסתו:

ישראל [ש"ס] ועיין בספר עדות
 טעקב סימן א' [לוח] שאינו. ואם
 מונח בנתיב מותר לטלטלו [ש"ס]
 [ש"ס] אסור להוציאם. [ש"ס] נראה
 לי דאם הוא מלא ואי אפשר ליפנות
 עליו, מותר להוליכו ולהחזירו
 משום כבוד הנריות, כמו שכתב
 סימן ש"ג [ש"ס א]. ועוד,
 דלגירסתו מותר לטלטל זואת
 אדם להדיא משום דחויא לכלבים,
 אף הר"ף [שנה מה, ב] והר"ם [שם
 פרק טו סימן י"א] יש להם גירסת
 אחרת, ובשעת הדחק יש
 לסמוך על גירסתו:

לבושי שרד

בשעת הקודם [ס"ק ב] ר"ל
 דאינו ראי לכלבים, ולהגמ"א
 [ס"ק י'ן] אפילו ראי לכלבים
 אסור, והוא מיייר צר חוזה וכו':

מקור פרישנא
 בוצע מנהל ארון ערוך גאל
 חנוך ינוש"ס

כל שראוי לכלבים, ודכולי עלמא רש"י ותוספות לא גרסו "וסתמא" כרבי שמעון, ורש"י נחמין כחירוף השני בתוספות ד"ה דג, דלאו דעתיה כו' (כר"מ) [כרבי יהודה] דמוכן לאדם לא היה מוכן לכלבים. ולפי זה הטור יפה עשה דסיים דג תפל אסור שאינו ראוי לכלבים, לדין כרבי שמעון על כרחך הכין הוא, כחירוף ראשון של תוספות ד"ה דג, והמתובר [סעיף לז] כתב בבבאור, דג תפל ולכלבים לאו דעתיה למשדייה, סובר דיש הפרש בין ראוי לכלבים, דכל דלאו דעתיה אסור, דאין ראוי עתה לכלום, מה שאין כן הראוי לאדם באומצא, א"ע"פ שמחזיק לאכול מבושל וכדומה, מכל מקום לאו כאבן דמי, דמכל מקום ראוי הוא לו, ודומה לדבר שבא חרץ לתחום דמותו בטלטול הואיל ולהכירו מותר, כבסימן תקט"ו [סעיף ה], א"ע"פ לדידיה לאו ראוי כעת כלל, הוא הדין כהאי גוונא דמכל מקום ראוי הוא לכמה בני אדם באומצא, והוא הדין איהו נמי אי בעי כו', לרבי שמעון שרי, ולרבי יהודה בר אבהו שרי דמחזיק לכן הוה, מה שאין כן בשר בהמה דלאו מחזיק לכן, הוה מוקצה, ודג גדול יוכיח גדול דאין מחזיק לכן, כבב"ד סימן ק"ג סעיף י"ב, דג גדול מלוח אין נאכל חי כי אם ע"י הדחק, בישולי נכרים, אפילו הכי שרי כאן לרבי שמעון, כיון דמכל מקום ראוי הוא לאדם, מה שאין כן באין ראוי כי אם לכלבים ולא דעתיה למשדייה לכלבים, סובר הלבוש הוה כאבן אף לרבי שמעון, כפירושו רש"י, וגרס והתמא כרבי שמעון. והיינו דבר הראוי לאדם, אבל מין הראוי רק לבהמה, מטלטלין א"ע"פ שאין נוהג להם עתה, כל משעו, כבסעיף כ"ט. והנה רש"י ע"ב בשר [תפל] [תפוח] מסריח כו' לחיה. עם שלעיל ד"ה בשר תפל כתב מאן דגרס תפוח הוא היא, הא תפל לחיה לרבי יהודה לא, ובתוספות שם ד"ה בשר, כרבי יהודה לחיה כו', משמע לרש"י לא סבירא ליה כן. ולתוספות צריך לומר פלוגתא דרב הונא ורב חסדא באין לו חיה. וא"כ דברי הלבוש מתוורין כשמלה, ולבושיה כחלג חיזור * ומיהו התוספות ע"ב ד"ה בשר, פירשו דתליא אי בני ישראל מלכין הן, ואפשר משום הכי לא רצה לפרש רש"י תפוח תפל לחיה, דדוחק הוא לומר דברייתא כמאן דאמר בני ישראל מלכין הם. ואף פוסק [ביצה לג, א] דרש"י דהוה [הלכתא] כרבי שמעון בשבת ויום טוב כבסימן תצ"ח [טור עמוד ד], מכל מקום דוחק לו לומר דסבירא ליה כל בני ישראל מלכין כו'. וא"כ אף למאן דאמר מוקצה ביום טוב אסור, בשר תפל יש לו חיה נמי אסור [לר"ז] [לרבי יהודה] י"ג, לדין דקיימא לן [סעיף טז] לא כל בני ישראל מלכין הם, כמבואר. ועדיין יש לנו לומר שחפרש יש בין בשר חי מבהמה שנחתך וצריך הדחה ראשונה, כבב"ד סימן ס"ט [סעיף א], מפני דוחק הסכין ופירוש דם, מה שאין כן בר אוואה לית ביה דם על גבי העור, ואפשר לאכול בלי הדחה ראשונה. ועיין מ"א [סימן] שכ"א אות זי"ג, יע"ש בהדחה ראשונה בשבת דמרכיב הבשר, יע"ש. ואם כן י"ל דבגמרא מחלק בין בשר בהמה לבד אוואה, בלא הודח הדחה ראשונה, ובשרוע מיירי תפל שאין מליח, הא הודח הדחה ראשונה. ועיין עטרת וקנים. וזה אינו, ואף דבתבוב בפרי ליר"ד [סימן] ס"ט [שפתי דעת אות ג] שבפנים, דאין דבבתבוב בפרי ליר"ד [סימן] ס"ט [שפתי דעת אות ג] בעוף בלי הדחה ראשונה י"ל דהוה ששים, דבעד חרץ עור לית ביה דם כי אם מצד פנים, עיין יו"ד [סימן] ס"ט סעיף ב' וסעיף ט', מכל מקום בלי הדחה ראשונה אי אפשר. ואין להאריך:

אי מייט כו' וכדומה, הא מה דרשו לחדש למנאשי שבת ויום טוב ולא עתה, א"ע"פ שראוי לכלבים מוקצה הוא דלא חיי למירי, ואכתי לרבי שמעון נמי, דהא אין נותן לכלבים מה שראוי לאדם. וכן כתב בעל המחזור בקמ"ב [שם נט, ב ד"ה עמאל]. ותדושי הרשב"א [קמ"ג, ב ד"ה עמאל] החרץ שם הא דלמיר טעמיה דחיי לאומנא, יע"ש, וצריך [שם א] ד"ה אסתמי, וכן נראה דעת רש"י קמ"ח קמ"ח [ע"פ ד"ה דג] דג תפל א"ע"פ דרשו לכלבים לא דעמיה לכן, ומשום הכי בשר דחיי לאומנא דוקא דמין דרביך דומה לבר אוואה ושרי, [ועיין] [ונמין] י"ג הקשה אמר בגמרא דאסור, וכן הוא דעת הר"מ פרק כ"ו [הלכה טו], עיין ט"ו אות כ', יע"ש, ודג תפל חזין דהתול הוכלה, אלא כל מה דרשו לחינם לא מקנה לחיה, ותפוח, מסריח, וכפירוש רש"י קמ"ח ב', ומיהו דנקיט, אף שאין כלבים מנאשי שם, וכל ישראל בני מלכין, ולדין דדוקא בללבים מנאשי, ולא לחיה, [דלמן] [דלמן] כל ישראל בני מלכין, ומיהו זה טעמיה, דמסריח ודחיי ציט לו חיה מטלטלין, ואי לא לא, כבסעיף כ"ט, והתוספות שכתבו שם [ד"ה דג] זה, בראוי לאדם כו', אלא דנקיט חיה, י"ל כמו שכתב הר"ן בקמ"ח [שם] לר"י תפוח מסריח ואין ראוי לכלבים כי אם לחיה, אלא דל"כ היה להמחזר להזכיר זה דיש בשר סרוח דלכלבים לא חייא ולא חיה, חיה, ואם יש לו שרי, וי"ל דבריהם סובר א"ע"פ שאין מזו, והמתכר כסעיף כ"ט פסק דמזו בעינין, והבן זה. והגירסא שם בקמ"ח א' כמה גירסאות, א' בשר חי ותפל, עיין הדושי הרשב"א [ד"ה ה"ג], וגירסא דלין בשר מלוח ותפל, וגירסא דר"י בשר חי ותפוח, [ועיין] [עין] עליהם ואין להאריך, ונמ"ו [אות] כ"ה חיה אגרא עור: גז בשר דרבי, עיין מ"א. [סימן] ס"א סעיף כ"ה [משנאז והא אות טו] כתבו בזה, ועיין אליה דנה שם אות מ"ד וש"ל כמאנה [סימן] מ"ו. ולבאורה אף ללכתמיט אסור, מכל מקום בחזר וציה רשאי ליתן גז, ונרשות הדברים וברמלות, מכל מקום שם חכשיט עליו בנית, ולא גרע מחרס, וז"ע: גז שיושבים. עיין מ"א. שנת קמ"א ב', והנה גרף מותר להוציא הואיל ומאוס, מפני כבודו המירו, גדול כבוד הכריות, עיין רש"י ב"ה ל"ו ב' [ד"ה נטק], וכתב אחרת אסור, דהוה כבאן, דאין ראוי לכלום. ומילאוס דמותר [סימן] ר"ג, לר"ך ליהוה ראו לבכות לגלג, או לגורך גופו ומקומו כל שהוא כלי, עיין סימן רע"ט [מ"א ס"ק יג] ואם חרסם שם, ונלגום [סעיף ג] הטעם בזהוה חזר דהוה לר"ך למקומה, ז"ע, דנכלי שרי זה, לא בלאן וכדומה, ומילאוס כבא הטעם דלף רבי שמעון מודה בתקלה פי הא שנמאס מאוור, כן משמע לבאורה רש"י ב"ה ל"ו ב' [ד"ה נטק], יע"ש, ושמואל כרבי שמעון סבירא ליה שנת קמ"ג א' תוספות ד"ה שמואל, וקני"ו ב', ומכל מקום י"ל בנחזר אחרת אף בלר"ך למקומה אסור, כבאן, ועיין אליה דנה [ס"ק ע"ג]. וסופין שלא ילכך הענין: גז אסור. עיין מ"א. שם קמ"א ב' צוואת אדם מוכן לכלבים, יע"ש, ועיין ב"י [עמוד סד ד"ה צוואה], ומכל מקום קשה, דודאי צוואת בני אדם ראו לכלבים וחזירים, עיין סעיף כ"ט. ולומר דהוה נולד אף דעמיה עליה, מכל מקום למאן דלמיר נולד שרי מהו טעמיה אסור זה. ועיין הדושי הרשב"א קמ"ח קמ"ח [ע"פ ד"ה ה"ג] לגרסא רש"י קמ"א נולד כי הא שרי, ולגירסא דר"י נולד כי הא אסור, כמו עצמות וקליפין, ונפקא מינה בגרעני חמרי סלג התמריס רק לבהמה, יע"ש הט"ב, ולפי דברי הללגום שכתבתי בזהוה הקדום, מילאוס כי הא מודה רבי שמעון, ואף דלאו לכלבים מקלי חנים מדעמיה, אהי שפיר. ועדין ז"ש צווא. וצוואתו פסק [כ"ז] [כל כתבין] [שנת פיק טו] הלכה ח' כרש"י, הביאו בנדושי הרשב"א [שם], יע"ש ואין להאריך, ואי"ה בזהוה שאלה זה יבאר עוד:

מהצית השקף

סימן תקי"ח סעיף ו לענין יום טוב, לא ידעתי מאי צריך לראיה להחזיר בטלטול בהמה ששחטה גזר: [שם גז] ב"ש [שם] בהשבה, סימן מ"ז: עיין מה שכתבתי בסוף ד' לענין תפילין: ועוד קשה דבהמה אשתרי, דהא כתב לעיל סימן ש"ה ס"ק ו' דכל דבר שאינו משא ולית ביה ריך אסור דרבנן מותר לכתחלה, וכיון דלדעת מהרש"ל דהוה תכשיט וליכא רק אסור דרבנן, הוה ליה להחזיר בהמה, ובאמת מבואר לעיל סימן ש"ה סעיף י"ז בהג"ה דבהמה אינה יוצאה בקמיע שאינה מומחה, אלא ודאי כמו שכתב מ"א דלאו תכשיט, ופסור מטעם שמה מרפאה, וניהו דחויבא ליכא, מכל מקום הוה ספק אסור תורה, ולכן אסור בהמה: ואין בהם חותם, עיין לעיל סימן ש"א סעיף ט"ז [שם גז] שידעתי [בין] פירוש שדרי"א, ר"ל, דיושבים לאו דוקא, אלא שיש לו שם דריסת רגל [שם גז] אסור כו'. ועוד דלירעתינו כו'. בדף קמ"א ע"ב הגרסא דצוואת אדם אפילו מנחת במקום שאינו דר מכל מקום מותר לטלטלה, דהוה לכלבים, אלא בצוואת תרגומים ולא חיי לכלבים, והחזיר משום דהוה גרף של רעי, אינו מותר אלא כשמנחת במקום דריסה, אם לא שירא מפני התנוק, כמו שכתוב בשרש"י. אבל בשרש"י העתיק לפי גרסת הר"ן דאין חילוק בין צוואת אדם ובין צוואת חתנוליים. ושניהם אינם ראויים להלכות. והנה ילגלג להחזיר יחיה

לכלבים, כיון דבמוצאי שבת יהיה ראוי לעצמו: דלא בהכ"ה. שכתב דמהאי טעמא מותר כיון דהוה מוכן לאדם הוה מוכן לכלבים, ולכן אפילו בשר שזר דקשה מותר לטלטל, מה שאין כן דג תפל דאפילו לכלבים לא חיי, ומתוסקים ג"ל מבואר להיפך, דאדרבה מאי דחיי לאדם למוצאי שבת לא מקרי ראוי לכלבים, דעתו לאכול בעצמו במוצאי שבת: שרי בטלטול, ר"ל, א"ע"פ דשחיטת נכרי נבלה, מכל מקום מותר לדין דקיימא לן כרבי שמעון בנבילה, דמה לי נתנבלה ע"י חולי או ע"י שחיטה: וכן מוכח ב' גבי מריפה, ר"ל, דהש"ס הוכיח דלוי סבר במוקצה כרבי יהודה, דהיה דרכו אם הביאו לפניו ביום טוב לתורתו בה אם היא טריפה, לא היה מורה אלא כשהיה סמוך לאשפה, דשמא יהיה טרפה דלאו חיי לטלטול, דאפילו לבהמה לא חיי, ולכן ניתנה שם באשפה. משמע דאם הוה סבירא ליה כרבי שמעון הוה שיי לטלטל הטרפה, והוא הדין נתנבלה ע"י שחיטת גזר. אולם לא ידעתי מאי צריך לראיה, ומה הפרש בסבירא בין נתנבלה מחמת עצמה מנחת חולי או נתנבלה ע"י שחיטת גזר, והשלטי גבורים אפשר משום דסבירא ליה בביתא פוק אין צדין נ"ד, ג"ה אן כמאן דאמר בביראה שנתנבלה מודה רבי שמעון דאסור, ולא פליגי אלא בתולה קצת, לכן סלקא דעתא דנתנבלה ע"י שחיטת גזר הוה כמו כריאה שנתנבלה, אבל לדין

היה ראוי לעצמו: דלא בהכ"ה. שכתב דמהאי טעמא מותר כיון דהוה מוכן לאדם הוה מוכן לכלבים, ולכן אפילו בשר שזר דקשה מותר לטלטל, מה שאין כן דג תפל דאפילו לכלבים לא חיי, ומתוסקים ג"ל מבואר להיפך, דאדרבה מאי דחיי לאדם למוצאי שבת לא מקרי ראוי לכלבים, דעתו לאכול בעצמו במוצאי שבת: שרי בטלטול, ר"ל, א"ע"פ דשחיטת נכרי נבלה, מכל מקום מותר לדין דקיימא לן כרבי שמעון בנבילה, דמה לי נתנבלה ע"י חולי או ע"י שחיטה: וכן מוכח ב' גבי מריפה, ר"ל, דהש"ס הוכיח דלוי סבר במוקצה כרבי יהודה, דהיה דרכו אם הביאו לפניו ביום טוב לתורתו בה אם היא טריפה, לא היה מורה אלא כשהיה סמוך לאשפה, דשמא יהיה טרפה דלאו חיי לטלטול, דאפילו לבהמה לא חיי, ולכן ניתנה שם באשפה. משמע דאם הוה סבירא ליה כרבי שמעון הוה שיי לטלטל הטרפה, והוא הדין נתנבלה ע"י שחיטת גזר. אולם לא ידעתי מאי צריך לראיה, ומה הפרש בסבירא בין נתנבלה מחמת עצמה מנחת חולי או נתנבלה ע"י שחיטת גזר, והשלטי גבורים אפשר משום דסבירא ליה בביתא פוק אין צדין נ"ד, ג"ה אן כמאן דאמר בביראה שנתנבלה מודה רבי שמעון דאסור, ולא פליגי אלא בתולה קצת, לכן סלקא דעתא דנתנבלה ע"י שחיטת גזר הוה כמו כריאה שנתנבלה, אבל לדין

ד"ה ש"ק (ג) נראה ל' [כ"ח] מותר להוציא ולהחזיר בו, ר"ל, אם הם בחצר ובבבלי ואין לו סיים לתת לתוכם, אפילו הכי שרי להחזיר ולהחזיר. ויותר נראה לעיין על סעיף שאחר זה, אסור להחזיר, על זה קאמר דבבבאי גונא שרי, ובה שנקט להוציא, היינו דאפילו אם הוא בחצר שרי. וס"ק סמ"ך יצוין על חובה להחזיר:

ההגות והערות

- צ"ב פ"ה ממהדורת א"ח
- מ"ח (באר הגולה). בדפוס: עיין ה"ס "פירוש עיני נפשה":
- צ"ב בדפוס של יבאר מילים (ולעילא ס"ד) כמות פאן "פירוש לטון משע כלומר קלף שיש עליו חמשה מעטפה, או הוא לטון קשה, דכנתי הערך [פירוש קמ"ח] וממהדורת א"ח מ"ח ה"ה השמט:
- צ"ב עיין אליהו וע"ה שם [כ"ה] ב"ה רבה ס"ק טו] דוקיט סתרי ע"י נכר, והוא ה"ס דנראה לסתרי אף ע"י ישראל:
- צ"ב תוקן ע"פ דמסק אליהו:
- צ"ד חזק ע"פ דמסק אליהו והנהו כן אהיה:
- צ"ה פ"ק זה ע"פ ע"פ השמטות שבסוף פ"אור הגר"א דפ"ק שקלאו תקמ"ג:
- צ"ז בבאן עד סוף ה"ס"ק הוא מגלין דפ"ר של יבאר הגר"א שקלאו תקמ"ג, ובכמה דפ"ר השמט:
- צ"ח "ש"ן הרשב"א שם הוא יחד מתייבש"ו אחר מספק את העבולא וטעמיה, אלא קליפין ועצמות גוסייה לא, ע"כ. ובענין זה הביא דמסק אליהו כאן, דל"ה הרשב"א היא מכות שמאי, ולא מכות הלל דנלאו ה"י סבירא ליה דמותר לטלטל קליפין ועצמות:
- צ"ח תוקן ממהדורת זללקווא תקמ"ג:
- צ"ט תוקן ממהדורות ורש"י ח"טאמ"ר:

ספר תורת שבת

שליקט וביאר והעתק מן השלחן ערוך וגדולי האחרונים הלא המו בעלי
מחברים עולת שבת, מורי זהב, מגן אברהם, אליה רבה, והוספת שבת.

הצעיר

יעקב המכונה יאקב וויילל

בן של אהרן צדיק מהורר אברהם זכרונו לברכה לחיי העולם הבא שהיה אב"ד בק"ק מיהינגען ואחרי
כן נהמנה לאב"ד בק"ק וולצבורג ומדינת אבערלאנד וזכחו יעמוד לנו שיהיה אל ישועתנו
אמן

קארלרוהע

יקראת לשבת ענג לקדוש יהוה מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפציק ודבר דבר והאכלתו
נחלת יעקב אביך. לפרט גדול.

Gedruckt bei Malsch & Vogel in Carlsruhe.

1839.

9

עש"ו

Asik, Mitz, 1855-1926

עמ"י

ספר

מנחת פתים

חידושים וביאורים
על שולחן ערוך אורח חיים

מאת הגאון האדיר שר התורה והיראה ועמוד ההוראה
האיר לארץ ולדרים עליה באור תורתו וצדקתו

כש"ת רבי מאיר אריק זצוקלה"ה

אב"ד ור"מ דקהלות קדושות ומפורסמות יאזלוביץ ובוטשאטש
ובערוב ימיו בעיר ואם בישראל טארנא יע"א

בעל מחבר שו"ת "אמרי יושר",
"טל תורה" על מסכתות הש"ס בבלי וירושלמי,
"שירי טהרה" על משניות סדר טהרות,
"מנחת קנאות" על מסכת סוטה
ושאר ספרים בכת"י שנאבדו בשנות השואה והחורבן

הספר נדפס לראשונה ע"י רבינו המחבר הגה"ק זצ"ל
ועתה יוצא לאור בחסדי השי"ת ברוב פאר והדר
ובתוספת מרובה מחידושי רבינו שלא נכללו במהדורה הראשונה
והערות מאת הגה"צ המפורסם רבי יהודה הורוביץ מדו"קוב וצללה"ה
תלמיד רבינו המחבר זצ"ל

ירושלים תשס"ז
על ידי

מרדכי דוד צוויבל
אנטווערפן - ירושלים

בשר טריפה חי, שעומד לימכר או לימן לגוי יעו"ש, ודבריו ז"ע לי:

סעיף לא

בשר חי אפר תפל שאינו מלוח בלל מותר למלחו משום דחזי לאומצא. ממג"א [ס"ק ט] כתב בשם יראים דמיירי צמין לרכיך. ובמחלית השקל ולבושי שרד הבינו ממג"א דרק עוף מותר לטלטל, אבל לקמן סי' שפו סעיף ו מובאר סתמא דמערבין בבשר חי, ומשמע לאפילו בשר בהמה. ובש"ע הרב סעיף סח, נראה שהצין מדברי מג"א דלאו דוקא עוף, רק כל בשר שהוא רכיך ובני אדם אוכלין אותו כשדעתן יפה, אבל בשר קשה אינו ראוי לכוס כלל, יעו"ש. ומיושב בזה קושית נחיצ חיים על מג"א. וכן בקרבן נחנאל פרק מפנין [סי' ג אות ו], ועי' ירושלמי עירובין פרק ג הלכה א, (וביש"ס) [וצהג' ציון וירושלים ד"ה בשר חי] שם. ועכ"פ בשר קשה חי אסור לערב בו:

סעיף לד

בל דבר ממונה וכו' אם היו בחצר שיושבים בה מותר להוציאם לאשפה וכו'. עי' בגמ' ריש פרק משלין [גיטא לו ע"ב] בעובדא דרב אשי, מוכח דשרץ מת שנמלא בחצר הוא כגוף של רעי ומותר להוציאו, וכ"מ מדברי המשנה למלך פרק ג מהל' ביאת מקדש הלכה ב. ומדבריו יש ללמוד, דדוקא בחצר דהוי דירה לענין מזוזה, אבל כשנמלא צבים הכנסת דלאו דירה הוא, אסור להוציאו כיון דלאו דירה מיקרי, יעו"ש:

סעיף לט

אסור למלח בהמה וחיה ועוף. עי' שו"מ ר"ח אור זרוע סי' פב, לאפילו עופות המלפפים בקול נאה בכלוב ועומדים לך, אפ"ה אסור לטלטלם, יעו"ש. ועי' חוס' שבת דף מה ע"ב ד"ה סכא, יעו"ש: [עיי' לעיל במת"פ סימן ש"ה סעיף י"א].

סימן שט

סעיף ד' כ"ה

שכח אבן על פי חבית וכו' מטה חבית וכו' ואם הניחם עליה מדעתו על דעת

שישארו שם בבניסת השבת אסור להטות. עי' בב"י דאי הניח בע"ש בכתמא לא שכת, אבל צחול מקתמא שכת. וכן אי' בחו"מ סי' ע"ח בב"י ס"ד ובקלה"ס שם סק"ה, ועי' צ"ק דף קי"ג ע"א אימר איסתולי איסתלי משמע ג"כ דבאוחו יוס אין דרך לשכות.

סימן שיא

סעיף א

מג"א ס"ק ג - מדכתב הרמב"ם ונפלה דליקה לחצר שיש בו מות משמע דהוציא אסור דליכא הבא בזיון המת בשגשרף. ז"ע דקבורה בקרקע היא מלוא מן החורה, כמ"ש רמב"ן בחורת האדם. ומ"ש מחלית השקל ראה מחשבת רשב"א, יש לדחות דשם אין כל המת נשרף רק עורו. ועי' ברכות יח ע"א חוששין לעכברים איכא בינייהו, וברש"י שם. ועי' חוס' חולין קכה ע"ב ד"ה יכול יעו"ש, משמע דאף מת שלם מותר לשורפו, אלא שאין דרך לשורפו, וז"ע דהא צעי קבורה מה"מ, וכל הנקברין לא ישרופו כדאיתא בסוף תמורה ולי ע"א. ושוב מלאחי בשו"מ תפארת לני חלק או"מ סי' כו, שהעיר מחולין הנ"ל ולא הזכיר ממג"א פה. ובגוף דברי מג"א דליכא ציון למת כשנשרף, יש לתמוה מסנהדרין פב ע"א, דאמרינן שם בגולגולתו של יהויקים, דהוי כחיז בה זאת ועוד אחרת, שגרחה לתנורא וקלמה כו', יעו"ש, הרי דשריפת המת ציון גדול היא:

סעיף ב

צנן שטמן בארץ ומקצת עליו מגזלים ולא השריש וגם לא נתכוין לזריעה נזמלו. עי' מג"א [ס"ק כג] לאפילו נתכוין לזריעה שרי כל זמן שלא הושרש. ועי' בנתיב חיים, דבשמים לכ"ע שרי כיון שאינו מוסף, יעו"ש. ועי' דרכי משה לקמן סי' שלו [ס"ק כ] הביא מחשבת הגאונים, דחטין שזרען בקרקע כל זמן שלא השרישו מותר לטלן, וכמו דלחוס' אסור יעו"ש, הרי לגם בשמים אסור, ועי' ברוקח הל' שבת סי' נט משמע כהנתיב חיים:

בעהש"ת

עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ

שו"ת

נשמת שבת

חלק ג (ב)

הלכות מוקצה

*

בולל בירורי הלכות בהלכות שבת המצויים
(השייכים לשו"ע סי' ש"ח - ש"ב)

*

כל אלה חוכרו יחדיו בעזרת ד' יתברך ויתעלה
ע"י הצעיר באלפי

ישראל דוד הארפענעם
רב דביהמ"ד "ישראל והזמנים"

מח"ס ישראל והזמנים ג"ח, שו"ת ויברך דוד ה"ח
ספר חינוך ישראל, סי' נשמת ישראל ג"ח
שו"ת מקדש ישראל ז"ח, זשא"ס

✻

ברוקלין נ.י. - אלול תשע"ב לפ"ק

דפוס הכתב

סימן תנ"ח

76 שאלה - 'מקום' ששם שייך ההיתר של גרף של רעי.

תשובה - במקום דירתו כל ששוהה שם

בדרך קבע. מבואר בשו"ע (סל"ד) דדבר מטונף המונח בחצר "שיושבים בה" מותר להוציאם משם להאשפה או להבית הכסא (אפילו לאחוז בו בלא כלי), ויוצא ממג"א שם (סקנ"ח) פ"י שדרים בה, כמו בימיהם שהיו החצירות לפני הבתים, והיה במקום דריסת הרגל (ומשמע דבכלל לא בעינן שישבו שם ממש) וכן אם מונח בכזו במקום דריסת הרגל דמותר לסלקו לצדדין, אבל לא כשמונח בחצר שמאחורי הבתים אם אינו יושב שם (פ"י שאם אינו יושב שם הרי גם אינו יוצא ונכנס שם כיון שהוא מאחורי הבית), ועיי"ש במחצהש"ק דס"ל להמג"א דלא בעינן דוקא מקום שיושבים שם ממש, אלא שיש לו שם דריסת הרגל עיי"ש, פ"י ולא מפקינן אלא חצר שבאחורי הבתים שאינו לא יושב ולא עובר דרך עליה, וע' להלן בזה. L

76 שאלה - אם מהני גם במקום שיושב ושודה שם כגון בליווינג-רום (אף שינו לא אוכל ולא ישן או לומד שם).

תשובה - כשיושב ושודה שם בקביעות

מהני. מבואר בשו"ע (סל"ד) דגרף המונח בחצר שאינו דר שם אסור להוציאם משם, והיינו משום שהיתר טלטול גרף של רעי אינו נוהג אלא במקום שדר שם, עור בשו"ע (סל"ז) דבמקום פסידא התירו לו שיכניס לכתחלה את מטתו אצל גרף של רעי ולקבוע ישיבתו שם כדי להוציא, ובמקור הדבר בגמרא (ביצה לו:) מבואר דהיינו בבית רחיים, יוצא דהיתר של גרף של רעי אינו נוהג כי אם במקום דירתו וישיבתו, לא בבית הרחיים וכדומה, ובתשו' הרא"ש (כלל כ"ב סי' ח', ד"ה הדרך הח') דדוקא בבית מטלטלין גרף

של רעי, לא בחצר או במקום שאין אדם מקפיד עליו.

ובמד"א בגמ' שיכניס שם מטתו וכו' ע' במג"א

(סקס"ד) דהיינו שיכניס שם "מטתו לשכיבה או שולחנו לאכול שם" נוה"ה לשאר כלי תשמישו כגון ספריו ללמוד בהם וכיו"ב שנקרא קביעת ישיבה. שו"ע הרב (סע"ו), וכ' המתצהש"ק משם הב"י דאילו "ישיבה בעלמא לא מהני", דאמרינן ליה צא מכאן, כיון שאין טירחה ביציאתו עכ"ל, משמע דלעולם לא מהני ישיבה גרידא, כי אם כשיאכל או ישן (או לומד) שם, אבל המעיין בכ"י יראה שסיים עלה "כיון שמעיקרא לא היה יושב שם, ועכשיו נכנס דרך עראי" (והובא ג"כ בשו"ע הרב שם סע"ו), יוצא ב' דברים שאילו יושב שם מקודם שנעשה הגרף מותר בכל אופן, ולא מורינן ליה לצאת (מטעם שאין לו לטירחה), ב' שאילו ישיבה בדרך "קבע" ג"כ מהני לעולם, ורק ישיבה בדרך עראי (כד' להתיר הוצאת הגרף של רעי במקום פסידא) הוא דלא מהני, וממילא מוכן משמעות המג"א בסקנ"ח הנ"ל דאם מונחת במקום שיושב ושודה שם מותר להגביהו ולסלקו לגמרי מלפניו, והדבר מבואר יותר בשו"ע הרב (סע"ב) רבחצר שדר בה דהיינו בחצירות שלפני, או שאצל הבית שהוא יוצא ונכנס שם לתוכה "תדיר" וכו' מוכח דאילו בחצר שלפני הבית שדר בה מהני נמי אף שאינו לא מקום שינתו ולא מקום אכילתו [אלא שכמו כן נמי בחצר שאינו דר שם (כחצר שלפני הבית) מ"מ אם הוא מקום שיוצא ונכנס לשם תדיר (כחצר שאצל הבית, משא"כ אחורי הבית שאין נכנסין ויצאין שם תדיר) שזהו מקום שמקפידין שלא יהא נמצא שם טינוף מותר להוציאם משם למקום האשפה (או לבית הכסא)] וכ"מ מערוה"ש (סס"ג) שלאחר שכו' שיכניס לשם מטתו ויקבע שם ישיבתו סיים יוכן כל כיוצא בזה, ודוקא לעשות שם ישיבת קבע, אבל בישיבת עראי לא הותרה, מוכח דבכל סוגי ישיבת קבע סגי.

ובס' תורת שבת (סקנ"א) וכתב דאינו מותר רק שם, אבל מפני ישיבת עראי העברה בעלמא לא, אבל אנ לחוש שימאס לו ע"י דיבוקו להחפלה במנעלים מלוכלכים בישיבת קבע אפילו שלא נ"ל דמורה דמותר, וצ"ע ל' שכתב שיכניס לשם מטתו או בעלמא שם לא מהני, ומדו דמקום דריסת רגלו שם ג' מקום ישיבתו במקום דריסו בא לאפוקי ישיבה גרידא אז שם ממש, רק שמערים עכש

וראיתו לחכ"א שכו' דגר במטבח ובני הב שאין שם היתר להוציאם מן מאחר שרגילין להסתובב ע ליקח מאכלים מהמקרר) וזה גרידא שהוא דירתו ממש, להם דיינע"ט במטבח שגם יז נואף הוא כ' שמ"מ אם ז נמצאים שם זמן מרובה נ לסעודה והוא מאוס להם ד

שאלה - הלומד ה; האחורי של היתר גר

תשובה - נוהג. ומה ז מונח בחצר שז נראה פשוט שאם הוא יושב או לטעום פירות או מעדנים טינוף גם משם, דהטעם ב מקום שאין מקפידים עליו א שאינו נכנס ויוצא שם תד ומבלה שם דמקפיד תמיד, שלא יושב בחוץ, אלא בתוך

ובס' תורת שבת (סקנ"א) חולק על המחצהש"ק וכתב דאינו מותר רק אם אוכל או שוכב שם, אבל מפני ישיבת עראי או דריסת הרגל דרך העברה בעלמא לא, אבל אם הוא בענין שיש לו לחוש שימאס לו ע"י דיבוקו ברגליו וגם לא יוכל להתפלל במגעלים מלוכלכים כזה וודאי שרי, מ"מ בישיבת קבע אפילו שלא במקום אכילה ושינה ה"ל דמודה דמותר, וצע"ק לשון המ"ב (סקמ"א) שכתב שיכניס לשם מטתו או שולחנו, אבל ישיבה בעלמא שם לא מהני, ומדבריו בסקמ"מ מוכח המקום דריסת רגלו שם ג"כ מהני, ולמה יגרע מקום ישיבתו ממקום דריסת רגליו, וצ"ל דלא בא לאפוקי ישיבה גרידא אא"כ אינו במקום שדר שם ממש, רק שמערים עכשיו ליכנס לישב שם.

וראותי לחכ"א שכ' דגרף של רעי שנמצא במטבח ובני הבית לא אוכלים שם שאין שם היתר להוציאם משם בשבת, ולא נראה מאחר שרגילין להסתובב שם כל הזמן (ובפרט ליקח מאכלים מהמקרר) וזה עדיף מדריסת רגליים גרידא שהוא דירתו ממש, וכל שכן אותן שיש להם דינע"ט במטבח שגם יושבים (ואוכלים) שם [ואף הוא כ' שמ"מ אם המשתמשים במטבח נמצאים שם זמן מרובה כדי לסדר המאכלים לסעודה והוא מאוס להם חשיב גרף של רעי].

שאלה - הלומד (או מבלה) בחצר האחורי של הבית אי נוהג שם היתר גרף.

תשובה - נוהג. ומה שכתבו הפוסקים דאם מונח בחצר שאחורי הבתים דאסור, נראה פשוט שאם הוא יושב שם ללמוד (או לנוח, או לטעום פירות או מעדנים) דשפיר דמי להוציא טינוף גם משם, דהטעם בעלמא משום שהוא מקום שאין מקפידים עליו אם יש בו טינוף (כיון שאינו נכנס ויוצא שם תדיר) ובודאי שהיושב ומבלה שם דמקפיד תמיד, ואין לומר דנאמר לו שלא ישב בחוץ, אלא בתוך הבית (ולא יצטרך

לטלטל הגרף משם) כיון שיש קפידא להאדם לישב שם דייקא כדי לשאוב אויר צח וכדומה, שו"ד נמי בס' תורת שבת (סוסקנ"א) דמהני נמי כחצר אם בדעתו לישב שם זמן ארוך, כגון בקיץ כדי להקיר.

ופשוט שאם כבר הוציא לשם (לחצר האחורי) את ספריו ואח"כ הבחין דבר של גרף חדא שהבאנו למעלה משו"ע הרב (סע"ו) דקביעת לימוד חשיב קביעת גמור (לא עראי), שיש לומר דכל הדיון הנ"ל דישיבת עראי לא מהני היינו לקבוע שם עכשיו ישיבתו שם (במקום פסידא) אבל לא כשכבר יושב שם מקודם, מיהו מסתימת לשון הלבוש (סל"ז) שכתב דע"י ישיבת עראי לא התיירו לו להוציא הגרף של רעי (והובא בפמ"ג סקס"ג וסקס"ד) משמע דלא מהני בכל אופן.

שאלה - מהו לטלטל גרף של רעי המונח בפרוזדור ובחדר המדריגות של הבית (האליל בלע"ז)

תשובה - מותר. מבואר במג"א (סקנ"ח) דאם מונח במבוי במקום דריסת הרגל דמותר לסלקו לצדדין (הובא נמי בשו"ע הרב סע"ב ובמ"ב סקל"א), יוצא דאף במקום שאינו יושב ודר שם רק עובר דרך עליה מותר, ועי"ש בשו"ע הרב דבחצר שאינו דר שם (כחצר שלפני הבית) מ"מ אם הוא מקום "שיוצא ונכנס לשם תדיר" (כחצר שאצל הבית, משא"כ אחורי הבית) שזהו מקום שמקפידין שלא יהא נמצא שם טינוף מותר להוציאם משם למקום האשפה (או לבית הכסא) וכ"ה במחצהש"ק (סקנ"ח) דמקום שיושבים שם הוא לאו דוקא דה"ה מקום שיש לו שם דריסת הרגל.

וממילא בנידונינו נמי יהא מותר לסלק גרף מחדר המדריגות, אלא שכתבנו למעלה שמשמעות המג"א דאינו מותר להעבירו לגמרי משם, רק לסלקו שמה לצדדין, אלא שאולי

מקפיד
במג"א
מטתו
אר כלי
שנקרא
וכי
בעלמא
ש אין
א מהני
לומד
ז"כיון
נס דרך
(, יוצא
ה הגרף
(מטעם
"קבע"
זי (כדי
(א) הוא
המג"א
ושוהה
והרבר
גדר בה
שהוא
דאילו
שאינו
שכמו
הבית)
ז תדיר
ז שאין
זקפידין
ם משם
נורה"ש
ויקבע
ודוקא
ראי לא
סגי.

יש להקל שמכוי הוא מקום רחבת ידיים ואינו מפריע לבני אדם כשנמצא שם בצדדין גרף של רעי, משא"כ בפרוודור הבית שהוא מקום צר מותר ג"כ להעבירו לגמרי משם כדי שהנכנסין והיוצאין לא יראוהו כלל לפני פניהם. ועוד כיון ששם הוא מקום צר ריחו נודף שם יותר.

אלא שבעיקר הדבר בס' תורת שבת (סקנ"א) כ' לחלוק ע"ד המג"א והמחצה ש"ק דמקום דריסת הרגל לא מהני (כבשו"ע סל"ז שלא מהני אא"כ אוכל או שוכב שם) אם לא כשיש חשש שידרוס עליו וידבקו במנעליו (ואולי שזה כוונת המג"א) וכ"כ בס' מגילת ספר (נב"ז, ונסתייע משרץ הנמצא במקדש, ע' להלן), ולפ"ד שר"ע הרב הנ"ל מובן החילוק שפיר דבאמת לא מהני מקום דריסת הרגל גרידא אא"כ הוא מקום שיוצא ונכנס תדיר, וזה משווייהו קביעות גמור.

מיהו אף לפי דבריו אכתי יש לחלק בינו לבין פרוודור (וחדר המדריגות) של הבית שהם כחלק מן הבית (ובהיותו בבית ימאס כשיודע שיש דבר מאוס בהפרוודור).

וצ"ע מכל הנ"ל מש"כ בס' אשל אברהם (ש"ח עמג"א סקנ"ח) להתיר טלטול גרף של רעי שבבית הקסא מצד הראיה בזה רגע אחד, דכאן מבואר שאינו מותר אלא במקום שיושב שם, והיינו משום דאז רואהו בקביעת [אלא שדבריו יתכנו קצת בביה"כ קבוע של זמנינו שדרך כמה בני"א להאריך בישיבה שם, וגם שאם המצא תמצא שם (גרף של) רעי הם כנגד פניו ממש והבן. L

שאלה - ביהכ"נ וביהמ"ד אם יש שם היתר של טלטול גרף של רעי.

תשובה - נוהג. בס' מנחת פתים (הוספות לסי' ש"ח סל"ד) כ' דדוקא בבית ובחצר יש היתר, אבל לא בביהכ"נ דלאו דירה מיקרי עיי"ב (פי' דביהכ"נ פטור ממזוזה משום דלאו שם דירה עלה) וכ"כ בשו"ת תשורת שי

(ח"א סי' תקפ"ג), ולענ"ד דאינו תלוי במה שנקרא שם דירה לאור ההלכה, רק במקום שבני אדם שוהין שם, ובפרט שדרך בני"א ששוהין בביהכ"נ (בדרך ישיבה) לאחר התפלה ומשוחחים שם (שכמעט אין מצוי בזמנינו ביהכ"נ שיש לו קדושת ביהכ"נ שלא ידברו שם שיחות חולין), ואף לפי דבריו נראה דלא בא לאפוקי רק ביהכ"נ (שאסוד לדור שם, ועל כן פטורה ממזוזה), אבל לא ביהמ"ד, שהרי ביהמ"ד מיקרי דירה של תלמידי חכמים (כמו שמה"ט הן מותרין לאכול ולישן שם כמבואר בש"ס) ומה"ט נמי מחוייבת במזוזה, שו"ר נמי לדו"ז ז"ל בס' תולדות שמואל שהשיג ע"ז מד' המג"א, וכן בשו"ת על עניני מוקצה (ע' קל"ט) שמביא מהגרמ"ק שליט"א דההיתר נוהג אף בביהכ"נ, וששאלוהו מהמבואר בהראשונים בסוף מס' עירובין דהטעם דמותר להוציא שרץ מבית המקדש הוא משום שלא גזרו על שכות במקדש, וכ' שם המאירי דאין להתיר משום גרף משום שהביהמ"ק אינו מקום דירה, והשיב דשם מיירי במקום שאין מסתובכים הכהנים (גם י"ל דמקדש שאני שאין שוהין הרבה במקום ההוא, משא"כ ביהכ"נ וביהמ"ד ששוהין שם זמן רב, ובפרט בשבתות וימים טובים). L

גרף שמונח 'ברשות הרבים'

לכאורה להנ"ל גרף שמוטל ברחוב רשות הרבים (המעורב) אסור לטלטלו משם כיון שאינו מקום דירה, ולא דמי למה שכ' המג"א (סקנ"ח) להתיר כשמונח 'במבוי במקום דריסת הרגל' לסלקו לצדדין, שיש לומר דשאני מבוי שהוא המעבר היחידי המיועד לדריסת הרגל וכל בני המבוי עוברים דרך שם ממש, משא"כ ירשות הרבים שיוכלין בני אדם לצרד אצדודי ולא לילך דרך שם, וצ"ע מהו כשבילית ברירה בני"א עוברים דרך עליו אבל קצין מזה ג"כ מסתבר להיתר לפמ"ש"כ המג"א הנ"ל, וראיתי דגרף של רעי המונח ברחוב ומעכב את הרבים מלעבור שם מחמת מיאוס מותר לטלטלו ולפנותו משם בידיים כד"ן גרף של רעי.

נראה פשוט ע' רחשיב כ' ביה"כ הוא חדר מכ כיו"ר ביה"כ מלוכלכ ולהדחיקו דגם שם מ

להוציא ה' ובק' הנ"ל כשרוצה דאילו להוציאו ע"ה היתר דהו"ל ע"י כשהוא רוצה להשו' טלטול מן הצד לצו' שכל זה לשיטת הפ' הרב טלטול ע"י מכבד דהמכבדות נעשין לו במק"א שיש ל' וצ"ע"ק מה שכ' בס' במקום דרינ' אף בכלי, וצ"ע למה

סיני **שאלה** - בהא

תשובה - אסו' מנת ל' שיעשה וימאס בנ' בשו"ע (סל"ו) דאין' התינו להביא דבר לכשימאס (ואם עו' ומד"ט מבואר בגו' שאין מומג' כוסות שלו של יין נ' בהנאה) ואף שהן י'

נראה פשוט שגרף שנמצא בבית הכסא דחשיב כמקום דירת בני אדם, דבזה"ז ביה"כ הוא חדר מכובד, ואולי אף אם תוכיות כבוד ביה"כ מלוכלכת בצואה שמותר לשפשפו ולהרחיחו דגם שם מאוס על האדם שמשתמשין שם. ל

להוציא הגרף ע"י מכבדות

זכר הנ"ל כשרוצה להוציא הגרף במו ידיו, דאילו להוציאו ע"י מכבדות יש בלאו הכי עוד היתר דהו"ל ע"כ טלטול מן הצד, וממילא כשהוא רוצה להשתמש באותו המקום הו"ל טלטול מן הצד לצורך דבר המותר דמותר, אלא שכל זה לשיטת הפמ"ג ודעימיה, אבל לשו"ע הרב טלטול עי מכבדות לא חשיב טלטול מן הצד, דהמכבדות נעשין לו כידו אריכתא, אלא שכתבנו במק"א שיש לסמוך על הפמ"ג בזה.

וצע"ק מה שבי' בס' חיי"א (סז-כא) דגרף שאינו במקום דריסת רגלי בני"א אסור להוציאו אף בכלי, וצ"ע למה ע"י כלי לא חשיב טלטול מן הצד. ל

☆☆☆

סימן תנ"ט

שאלה - בהא שאין עושין גרף של רעי לכתחלה.

תשובה - אסור, ואפילו לא עשהו על מנת להוציאו, כל שיודע ברור שייעשה וימאס בעיניו ויוציאו אסור. מבואר בשו"ע (סל"ו) דאין עושין גרף של רעי לכתחלה, דהיינו להביא דבר שעתידי לימאס כדי להוציאו לכשימאס (ואם עבר ועשאו מותר להוציאו).

ומה"ט מבואר בגמרא (מובא במג"א סקס"ב) שאין מזמנין עכו"ם בשבת משום שיוירי כוסות שלו של יין נסך (דלא תזי למידי דאסורין בהנאה) ואף שהן לו כגרף של רעי, מ"מ אין

עושין גרף של רעי לכתחלה, והוכיח מזה המג"א דאפילו לא עשה כדי להוציאו אסור (שה"ה לכל כיו"ב), אלא שסיים המג"א מיהו כהא לא קיי"ל הכי ומותר לזמן העכו"ם בשבת עכ"ל (כדיוצא משו"ע רס"י שכ"ה. מחצהש"ק) [ועשו"ע סי' שכ"ג ס"ה דכוס ששתה בו עכו"ם מותר להדיחו לדברי הכל], ומשמעות המג"א דמ"מ עיקר ההנחה אמת דאין עושין גרף של רעי לכתחלה אפילו לא עשה כדי להוציאו (כהתם), וממילא דמה דבאמת מותר לזמן נכרי צ"ל דאולי לא ישאיר הנכרי אחריו יין ואינו ודאי שיטלטל גרף של רעי, מיהו מדברי הטו"ז (סקס"א) יוצא שנקט להלכה שאסור להזמין נכרי, שאסור לעשות דבר שיהיה כודאי אח"כ מיאוס וסומך ע"ז שלבסוף יוציאנו עיי"ש, וע' מ"ב (סקל"ט) ובה"ל שם דלהלכה לא פליגי המג"א והטו"ז דאפילו אם לא עשה כדי להוציאו אלא דבר העשוי ודאי שלבסוף יהיה מאוס עליו ויוציאו אסור, וכ"ה לשון שו"ע הרב (סע"ה).

ובלבושי שרד ביאר כוונת המג"א דאפילו אינו סומך ע"ז שיוציאו, אלא חושב שלא ימאס בעיניו ולא יצטרך להוציאו אפ"ה אסור דחיישינן שמא ימאס עליו ויצטרך להוציאו עיי"ש, מיהו להלכה מסתבר דלא נקטינן כן דהא קיי"ל דמותר להזמין נכרי, וכ"י מדברי שו"ע הרב שם שכ' דאם אין בדעתו בתחלה שיוציאו אח"כ מותר לעשות כן אף לכתחלה, ואם אח"כ נמלך להוציאו הרי זה מותר (אלא שכתב שם בהגה דאילו המג"א לא כתב כן).

ובנייקר הדבר בס' תורת שבת (סקנ"ד) השיג על המג"א דמההוא דרס"י שכ"ה דמותר להזמין נכרי בשבת יוצא דאינו אסור לעשות גרף של רעי לכתחלה אלא כשניכר עכשיו מתוך מעשיו שרוצה לעשות גרף של רעי כדי להוציאו, וכן בערוה"ש (סוסס"ג) כ' דאינו אסור אא"כ עשאו כדי להוציאו.

קניא
אדם
הכ"כ
שם
יושנה
לפי
אסור
לא
למדי
שם
החיה
השיג
ה (ע)
נהג
שונים
שהן
שבות
ג גרף
דשם
ג י"ל
ההוא
ן רב
רשות
משם
המג"א
דריסת
מבוי
גל וכל
רשות
א לילך
עובדים
להיתר
גל רעי
גור שם
ג בידים

המזוי וההזר שניכן ז"ל במלאן שניכן לריכין חיקון שגם מזוי חסור כמפולג לברמליה, ומיכו לענין זה צפס ד' סגו.

(ז) שו"ע ס"י שס"ג סעי' כ"ז, אלא פתוח למזוי והמזוי פתוח לרבי"ר, יש לשי' כיון שפתוחה החצר במלאה למזוי נימא דכוי מזוי עקום והלרות שפתוחה למזוי חבני גם להזר למזוי מזוי, שמשע מינה דמזוי עקום לריך בחיס והלרות לכל חלקי העקומות, ועל סק"ט נסתפקו בזה, ז"ל דבגא שאין לכל בני המזוי שום חלק בהזר עסקין ולא מקרי הלרות של המזוי פתוחה להזר זה, אבל במזוי עקום חי בחמת חלוקין כן לבי הנאי מזוי ואין לכן דרך זשי' ודאי לריך הלרות פתוחין לכל אחד דכל שאין להזר דרך עניו לא מקרי פתוח לחוב, וכיון שאין לכל אחד הלרות הו"ל להזר עקומה, מיכו כשאין חלוקין במזוי אלא כלן משתמשין בכלו בזה יש להסתפק.

(ח) ויש לשי' למשי"כ ס"ק ל"ה דהזר פרוץ במלואו למזוי נותר בחיקון המזוי ל"ל להי ודוקא לומר דכלא עירצו עסקין, וי"ל כשלא חיקון המזוי, ונראה דבכ"ל ה"ל הנאי מזוי שאף אם חצר פתוח להזר במלואה נותרת בלתי מיכו נראה דדוקא שאין החצר החלוטה פתוחה במלואה לפנימית אבל אם פתוחין ז"ל במלואן הוי לה הפנימית כפתוחה לרבי"ר וכן בהזר הפתוחה במלואה למזוי בדופן חלונות והמזוי הוא ג"כ פרוץ במלואו להזר, דח"כ לעולם יתיר להזר בלתי חף בפתוח לרבי"ר ויכניס בלתי מעט לפניס החצר.

76

(ט) בס"ק י"ז נסתפקו בכוונת הראשונים ז"ל שמבוארת שלנו אין בחיס והלרות פתוחין לחוב ונראה דהטעם משום שהלרות שלנו הינם לדורה כהלרות שלהם ולא הוו שלנו רק רחבות, ואין הלרות זעין ולא רחבות, ואשי"ג שבקיעת הרצים במבואות שלנו נראה שאיננה פתוחה מלוחו המזוי המבונה על מחכונת החלרות אך כל מדה חכמים כן הוא, ולא נחוו לנו גדרי מזוי על אופן אחר, ונראה דגם לענין פרצה יש לכן דין הלרות דח"כ אין לנו גדר חצר, כיון שיש מזוי בלא בחיס והלרות, ולכמי"ח ס"י שס"ה סק"ד שנסתפק בזה ל"ל דגדרו יוכי' כל שבתים יש להם קרקע כל צורך חשבושן כל בית וצית בהלק קרקע שלה כדי לורכין לפי דירתן ויש להם עוד קרקע צביתוף לכלן וכלן פתוחין לכן ודרכין עליה זהו גדר מזוי לענין פרצה, ועל ס"ק ט"ו הוכחנו מוסגיה דעומ"ר כי צי דשי"כ כל שאינו מזוי לענין לחי אינו מזוי לענין פרצה, דח"כ למה לשי"מ קצבר ר"ח בדרכי' מזוי נמו פרטו צי' נימא דק"ו מהזר שפרטו בדי, אבל י"ל שהמ"ח נסתפק רק למאי דק"ו"ל דבבקעי זה רצים תלוי מולתח, וצוה י"ל דמבואות שלנו מקרי בקעי זה רצים, וצוה מרוח שמעתה דל"פ מה להזר שפרטו צי' חף יוכי דבקעי זה רצים וכמו שהקי' הא"ש [ועי' מש"כ ס"ק י'] ולפי דברי המ"ח יש לנמוד מחזר שיש לו דין חצר לענין פס ודין מזוי לענין פרצה.

(ג) ולענין חרכו יתר על רחבו נראה דאחרי עיקר פתחו חלוקין, כגון אם רחבו יתר על חרכו לכנגד רח"ר, ועשה לוח"פ לרחבו, כנגד רח"ר, ולדו הקצר פתוח לברמליה, לריך לעשות פס בנדו מדון הזר השי"ג דהשתח מחקן לנד הקצר לא חשבין לי' במזוי פתוח לברמליה ויכו' חרכו יתר על רחבו דפתח רח"ר הוא עיקר, וכן בשניכין לרבי"ר או שניכין לברמליה הולכין אחר הפתח היותר משמשת, ומי"מ בהרבו יתר על רחבו נמו יתיר נותר בלתי חלף פתח העיקרי אבל כשעשה לוח"פ לפתח העיקרי, ונפרך במלאו לברמליה או לרבי"ר בדופן הרחב לריך פס בחצר, ולענין פרצה נמי צטר עיקר פתחו חלוקין, וכיון שלפי עיקר פתחו חרכו יתר על רחבו פרטו בדי ואי עיקר פתחו דרך דופן החרוכה הו"ל רחבו יתר על חרכו, ואין פרצה חוסר ולא חמורין ליתשב פרצה כפתח וכו"ל מזוי, ויחסר בפרצה, וח"ח ח"כ מהי פריך לעיל כי צי מה

במזוי שנתקן צוה"כ, ולפי' למאי דק"ו"ל דתחלה מזוי בדי"ח, לריך ליתר בתחלה צוין המזוי שלא יבא פרצה ג"ט בכל משך ד"ח וחף אם נחמטע מטע מגופה י' עפחים במשך ג"ט, חסור, וחף לדין שאנו רגילין צוה"כ, ולפי' ל"ל דכתי' דינא גם בחצר, דלענין צוה"כ לכאורה אין מקום לחלק בין מזוי להזר, וכדמשמע בצוגין כי צי שאין חילוק בין מזוי להזר דח"כ לפרך מה למזוי שכן פרצה בראשו חוסרתו מש"כ בחצר, אלא ע"כ שגם בהזר חסור, ולפי' נראה, שגם אם עומ"ר בפתחו מי"מ חוסרת פרטת ג', דעומ"ר לא עדיף מצוה"כ, ולכאורה לפי דבריהם ה"ל דאמר במזוי עקום חוסרתו כסתום לשמואל, וחף לרב ביכי דלא בקעי זה רצים בפרטתה היינו במזוי יתר מד"ח והפרטת חוף לדי"ח דהתם בחלת מזוי קיימין, מיכו י"ל חף במזוי ד', ולא חמרו דפרצה חוסרת בלא נשתיר שיעור מזוי, אלא כשהדורין מן הפרצה ולפנים, אבל כשהדורין לנד הפתח, דרכם הקצרה לרבי"ר, דרך הפתח.

(יה) אמנם בדבר לריך תלמוד למה לא יועיל לוח"פ בשביל הפרצה, ובשלמא לענין חיקון לחי וקורה י"ל דתקנת חכמים הוא שיבא עיקר הנוכח דרך חותו הפתח באופן שלא ימלא פתח אחר חוף משך מזוי, אבל לענין לוח"פ שהוא מחילה מעליחה בכל מחילות למה לן הנאי הכיוון, ועוד אם היתה דגם לוח"פ מחבטל ע"י הפרצה, ח"כ חף כשעשה ח"כ לוח"פ להפרצה נמי לא יועיל דכוף סוף מקלרין דרכן דרך הפרצה, וכמשי"כ צמי"כ ס"י שס"ג סעי' ל"ד, צמס הגרע"ח, ומשי"כ צמי"כ שס"ה שם דאפשר דכוי כסתום רכוי כשעשה י' לא נראה, דנשתחיר ד', לחון העומדין נגד הכניס שבקעו לוכנס לרבי"ר הולכין דרך הפתח, שאין להם פתח אחר, והלכך לחון ד' כוי פתח מעליח, וכמשי"כ רש"י ה' ח' ד"ה מחיר ח"ג שבקי כו' משום דכוי פתח לדי' הסמוכין כו', אבל כשי"כ לוח"פ חוף ד' חכתי בעל י"י פתח הגדול, חוה מבואר ס"י שס"ג סעי' י' לוח"פ מכל ל"ד מוכני, ועוד אם היתה דגם בהזר חוסר פרצה, ח"כ ע"כ לא צעי ד"ח בחלה, שברי מזוי שאין בו ד"ח בחצר יש לו דין חצר, ויתיר צפס וכמשי"כ צמי"כ ס"ג ס"ק ל"ג, וכמשי"כ דבחצר לא צעין ד"ח, ולפי' גם במזוי בחלה שלא נשאר ד"ח מן הפרצה עד הפתח, י"ל דמועיל פס כדון חצר, ולפי' גם במזוי שלא נשתיר פס ד"ח בראשו יתיר צפס ד', וח"כ מאי פריך ה' ח' לחצי מר"ח ור"ח בלא כיון שר"ח ור"ח מיירו במזוי שנתקן צוה"כ או צפס ד' ואשי"ב חוסרת פרצה וצוה דוקא בלא נשתיר ד"ט, אבל כשחיייר ד"ט, הויב חוסרת רק במזוי המתוקן בלתי וקורה, ומיכו י"ל דפריך דכוי לכו לחלק, ועוד י"ל דמזוי חסור לעולם בלא נשתיר ד"ח בתחלת מזוי, חף אם תקנו צוה"כ או צפס ד' כיון שהוא מזוי לריך מחילות המועילות במזוי, ועי' שו"ע שס"ג ס"ק ל"ד, ח"כ עשה לוח"פ לזוטה ועי"ש צמי"כ צמס חרוגים ז"ל דל"ל לרצה ולכאורה ע"י לוח"פ הו"ל פס ד' ע"י ח"י י' צי ד"ה ועשה כו' וע"י לוח"פ הינו מופלג עוד מן הכלל.

(נו) אבל יתיר נראה שאין דין נפרך מן הכלל אלא בנתקן בלתי וקורה, וצוה צעין הנאי שלא יבא פתח אחר חוף שיעור מזוי, אבל בחצר, או במזוי שנתקן צעומ"ר או צוה"כ, לא חכפה לן בפרטת מן הכלל, ומיכו במזוי נראה דלא מוכי פס דחכתי לחי רחב הוא שסבל שאין זה חצר ע"י פרצה אלא מזוי שאין לו לחי, והא דאמר דבסקה פתחה פשילו פרצה, נראה שאין ר"ל ברוב השמשויכו דח"כ גם כשחיייר פס ד', חוף שייך עטס הכשירה שכי רש"י דכוי פתחה לחון ד', דכיון דרוב כניסתן מן הכלל, הו"ל מזוי שרחבו יתר על חרכו וכמשי"כ ס"ק ל"ג, אלא כיון שמשתמשין גם בפתח שהוא מגרע בה פתח רבא, וכן ל"ל מש"כ בשו"ע ס"י שס"ג סעי' ל"ד לריך ליתר כו' היינו נמו שלא יקצבו דרכם גם בפרצה, דצוה לחוד מפסיל חיקון המזוי.

18

Darzi, Yitshak ben Shimon

בעזה"ת

ספר

שבות יצחק

בהלכות חנוכה

מאת

יצחק בלאאמו"ר הרה"ג רבי שמואל שליט"א **דרזני**

פעיה"ק ירושלים תובב"א

שנת תשנ"ו לפ"ק

ומשמע נמי דדוקא הדר בעליה מדליק בחלון, אך דיירי הבתים התחתונים אפילו אין פתחיהם נראים מפתח החצר ידליקו בפתח החצר דשייכות הנרות ניכרת שם לכל כתי החצר הפתוחים לחצר בלי הפסק.

והנה כאמור כשהעליה פתוחה לחצר מניח בעל העליה נרו בפתח החצר, ולכאורה הרי גם בזה לא ניכר בכל נר מי הדליקו אם בעה"ב התחתון או בעל העליה, ואמאי לא נימא דידיקו בעל העליה בחלון. וכן אם יש כמה בתים בחצר כולם מדליקים בפתח החצר אף שלא ניכר בכל נר מי הדליקו ולא אמרינן דלכן צריכים כולם להשתתף בנר אחד.

וצ"ל דהתם ניכר עכ"פ בכל נר שהודלק ע"י אחד מבני החצר, ולא בע"י שיהיה ניכר מי הדליקו, ורק בעליה הפתוחה לתוך בית חברו דאין ניכר שייכות הנר לעליה כיון שבית חברו מפסיק ביניהם אמרינן שצריך להדליק בחלון.

והנה כשמדליקים ב' בנ"א בפתח, ע"י ברמ"א סי' תרע"א ס"ב שצריך ליוהר להניח הנ"ח באופן שיהא היכר כמה נרות מדליק, ושמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א דכשמדליק כל אחד בעששית בפנ"ע אע"פ שהן סמוכות זו לזו ודאי חשיב שיש היכר. ואם רוצים ב' בע"ב להשתתף בהדלקה אחת ע"י בכה"ל סי' תרע"ז ס"א פלוגתא בזה. [וע"ע בטור סי' תרע"ז ובאלי' זוטא סי' תרע"א סק"ן].

ב. הדלקת נר חנוכה בפתחי חצרות שלנו וחדרי מדרגות

ברש"י בבא בתרא ב. ד"ה השותפין, כתב דכל חצירות ששנו חכמים לפני הבתים הן ורוב תשמישן בחצר. ויש לדון לענין ג"ח דקיי"ל שמדליק בפתח החצר אם בעינן דוקא דומיא דחצר דידהו

76

שהיו משתמשים בה טובא ונימא דינא ואינו יכול להדליק.

הנה לענין מזוזה כ' בתזו"א י' לה פתח לרה"ר שכי המהרי"ל הבית לחצר, וז"ל, וגם דברי המשתמשין בו בטחינה ובאפיה ו אוכלין וישנים כדרך החקלאי החצרות רק לאויר וכו', והלכ' דבית עיקר וכו' ואפילו באין הכניסה לבית ע"כ. מבואר מ' חלוקות מחצרות שלהם דבשלה בשלנו, יש נפק"מ מזה

עוד מצינו שחלוקה חצר ד' ערובין סי' צ' ס"ק כ"ג שכתב עד שיהיו בתים וחצרות פתוחין בלחי משום דלזה צריך חצר ד' וכמו שהיה בימי חז"ל

מיהו בנידון חיוב מזוזה לפו בין חצרות שלהם לחצרות שלנו סי' קס"ח סק"ג סוד"ה אבל, מצד עצמה אלא מחמת ששער מוליכין לבית חשיבי פתחי בי במזוזה, וכ"כ ב"י סי' רפ"ו ב בר"מ שם, וכן מבואר בשה"ג ו הא דתני בירושלמי יומא פ"ג לרבות שערי המדינה, וכי בית דירה ע"כ. וע"ע בכ"י שם דה

שבות פרק א יצחק ה

שהיו משתמשים בה טובא ונימא דבחצרות שלנו שאינן כן אישתני דינא ואינו יכול להדליק בפתח החצר וכמשי"ת להלן.

הנה לענין מזוזה כ' בחזו"א יו"ד סי' קס"ח סק"ו בדין חצר שאין לה פתח לרה"ר שכי' המהרי"ל שקובעין המזוזה בימין הכניסה מן הבית לחצר, וז"ל, וגם דברי המהרי"ל אינו אלא בחצר שלהם שהיו משתמשי' בו בטחינה ובאפיה ובשטיחת פירי ושאר צרכים, ופעמים אוכלין וישנים כדרך החקלאים בימים ההם, אבל אצלנו אין החצרות רק לאויר וכו', והלכך חצרות שלנו דינן כגינה דקיי"ל דבית עיקר וכו' ואפילו באין לחצר פתח לחוץ יש לקבוע בימין הכניסה לבית ע"כ. מבואר מדברי החזו"א דכיון דחצרות שלנו חלוקות מחצרות שלהם דבשלהם היו עושים תשמישי דיור משא"כ בשלנו, יש נפק"מ מזה לענין מקום קביעת המזוזה.

עוד מצינו שחלוקה חצר דידן מחצר של חז"ל, בחזו"א הלי' ערובין סי' צ' ס"ק כ"ג שכתב לענין היתר מבוי דאינו ניתר כלחי עד שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו, דלדידן לית לן דמבוי ניתר בלחי משום דלזה צריך חצר דוקא שיהיה עיקר תשמיש הבית שם, וכמו שהיה בימי חז"ל באופקים החמים עיי"ש.

מיהו בנידון חיוב מזוזה לפתח החצר שלפני הבית ליכא חילוק בין חצרות שלהם לחצרות שלנו, והטעם מבואר בחזו"א הלי' מזוזה סי' קס"ח סק"ג סוד"ה אבל, דברמב"ם משמע דחצר אינה חייבת מצד עצמה אלא מחמת ששעריה מוליכין לבית, וכל רה"י ששעריו מוליכין לבית חשיבי פתחי בית ולפיכך חייבה תורה את השערים במזוזה, וכ"כ ב"י סי' רפ"ו בשם ה"ר מנוח, וכן מבואר בראב"ד בר"מ שם, וכן מבואר בשו"ת פ"א אות א' [דף ד:] והתני בשערין לרבות שערי המדינה, וכי בית דירה הן, לא שבהן הם נכנסים לבית דירה ע"כ. וע"ע בב"י שם דהרמב"ם כ' דבית שאינו מקורה פטור

פרי הבתים יקו בפתח חיים לחצר

נרו בפתח דליקו אם דליק בעל קים בפתח כן צרכים

בני החצר, לתוך בית ורו מפסיק

רע"א ס"ב ורת מדליק, בעששית ואם רוצים רע"ז ס"א סי' תרע"א

לנו

ירות ששנו לענין נ"ח חצר דידהו

ממזוזה, והקשה הרא"ש מאי שנא מחצרות, ותירץ הרב מנחם וז"ל, ואע"ג דשערי חצרות חייבים, התם שבתים מקודרות פתוחים לחצרות ע"כ.

ולענין ג"ח שתיקנו להניחה בפתח החצר הסמוך לרה"ר כדי לפרסם הנס. יש לרון אי בעינן דוקא פתח חצר שמשתמשים בה כבית כדי שפתחה יהיה בדמיון פתח הבית, או דילמא לא בעינן הדלקה בפתח בדמיון פתח בית אלא סגי במה שפתח החצר מוביל לבית. [ועי' בחידושי הר"מ קז"ס דמבואר מדבריו דגם לפרש"י שצריך להדליק בפתח הבית ולא בפתח החצר אין הטעם משום דבעינן פתח בית דוקא, אלא עדיף טפי בהכי כדי שיהא ניכר נר כל א' וא' על פתח ביתו].

ובספר דינים והנהגות חזו"א כתוב דהחזו"א היתה דירתו מוקפת חצר, והיה מדליק במרפסת הפונה לרה"ר בטפח הסמוך לפתח חדרו [ולא היה למרפסת פתח לחוץ], ואמר דבזמננו אין להדליק בפתח החצר, מפני שהיום שונה ענין החצר מבזמן חז"ל, שאין לנו שימוש בחצר כדורות ראשונים שהיה עיקר תשמיש הבית שם, אבל אצלנו אין החצרות רק לאויר, ועוד שגם פתח הבית נראה ברה"ר ע"כ. ובספר שונה הלכות סי' תרע"א סעיף י"א ציין לחזו"א בעירובין הנ"ל.

ומ"מ גם למה שהובא בשם החזו"א, מי שיש לו פתח בית הפונה לרה"ר צריך להדליק בפתח הבית, דלדברי הכל כשאין פתח חצר להדליק בו מדליק בפתח הבית. ואצל החזו"א לא היה פתח הבית נראה לרה"ר לכן הדליק בפתח החדר שיוצא למרפסת ונראה לרה"ר.

ושמעתי מהג"ר רפאל סאלוויציק שליט"א שגר בקומה שניה של בנין משותף ויש לו חלון הפונה לרה"ר, ואין חצר לפני הבית אלא פתח הבנין סמוך לרה"ר, דאביו הגרי"ז זצ"ל אמר לו להדליק

בפתח הבנין ע"כ. וכן שמו זצ"ל שיש לו חצר שאין עו לו בפתח החצו

וכן שמעתי מהגרי"ש אלי בפתח החצר הסמוך לרה"ר, אין חצר לפני הבית ויש חדר המז

ג. גדר

בהא דנר חנוכה מצוה להנ פתח לענין זה. הנה בשו"ח לומר דפתח שאין בו מזוזה מזוזה בכל הבית, אך אם י גם אם מדליק בפתח שאין דחה דבריו וז"ל, והנך דמפ ידענא מה הוא וכו', ולדין האחד פטור מן המזוזה כגו בשמאל ע"כ. כלומר אם כד מזוזה גם אם מדליק בפתח חצר שיש לה ב' פתחים וז ריגיל או פתח שימאי הפטור בו אטו ידליק כשמאי

מבואר מדברי המהרי"ל פתח לענין מזוזה ולענין אפ"ה ר

והנה פתחי שימאי פרש אחרינא פתחים מקולקלין

בפתח הבנין ע"כ. וכן שמעתי מג"א שליט"א ששאל את הגרי"ז זצ"ל שיש לו חצר שאין עושים בה תשמישים והיכן להדליק, ואמר לו בפתח החצר דמנלן שצריך תשמישים.

וכן שמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א דמקום הדלקת נ"ח הוא בפתח החצר הסמוך לרה"ר, ולא תלי הדבר בתשמישי החצר. ואם אין חצר לפני הבית ויש חדר מדרגות, מקום ההדלקה הוא בפתח חדר המדרגות הפונה לרה"ר.

ג. גדר פתח לענין נ"ח

בהא דנר חנוכה מצוה להניחו בפתח הסמוך לרה"ר יש לברר מהו פתח לענין זה. הנה בשו"ת מהרי"ל סי' מ' הביא דיש מי שרצה לומר דפתח שאין בו מזוזה שמדליק בימין הוא רק אם אין מצות מזוזה בכל הבית, אך אם יש מצות מזוזה בפתח אחר באותו בית, גם אם מדליק בפתח שאין בו מזוזה מדליק בשמאל. והמהרי"ל דחה דבריו וז"ל, והנך דמפרש דאין בכל בית זה מצות מזוזה לא ידענא מה הוא וכו', ולדידן חצר שיש לה ב' פתחים אם פתח האחד פטור מן המזוזה כגון פתח שימאי או אינו רגיל אטו ידליק בשמאל ע"כ. כלומר אם כדבריו שאם יש פתח אחר שיש בו מצות מזוזה גם אם מדליק בפתח שאין בו מזוזה מדליק בשמאל, א"כ חצר שיש לה ב' פתחים ואחד פטור מן המזוזה כגון פתח שאינו רגיל או פתח שימאי הפטור מן המזוזה והוא סמוך לרה"ר ומדליק בו אטו ידליק בשמאל משום שבפתח האחר יש מזוזה.

מבואר מדברי המהרי"ל דפשיטא ליה דגם פתח שימאי דלא הוי פתח לענין מזוזה ולענין עירובין דאלמא הוי חסרון בשם פתח, אפ"ה ראוי הוא לנר חנוכה.

והנה פתחי שימאי פרש"י בעירובין יא. פתחין שוממין, לישנא אתרינא פתחים מקולקלין שמחוסרין תיקון כמו זקן אשמאי חסר

וחז"ל, לחצרות

ה"ר כדי שים בה א בעינן ר מוביל לפרש"י משום ר נר כל

מוקפת לפתח להדליק אין לנו אם, אבל ברה"ר לחזור

הפונה פתח חצר פתח הבית ונראה

זניה של בית אלא להדליק